

کارل مارکس

پرسشنامه کارگری

ترجمه سهراب شباهنگ

این پرسشنامه که در شماره 4 مجله سوسیالیست، مورخ 20 آوریل 1880 منتشر شد، نوشته ای است از مارکس. متن این پرسشنامه به طور جداگانه بر روی کاغذ نازک با کیفیت پائین چاپ شده بود تا بتوان آن را به صورت وسیع پخش کرد. هیأت نویسندگان مجله سوسیالیست در یادداشت بر این پرسشنامه نوشته بود: «این فراخوان در 25000 نسخه چاپ شده است و در نسخه های متعدد به همه جمعیت های کارگری، به همه گروه ها و محافل سوسیالیستی و دموکراتیک، به همه روزنامه های فرانسوی و به همه کسانی که خواستارش هستند ارسال می شود.»

هیچ حکومتی (پادشاهی یا جمهوری) جرأت نکرده است تحقیقی جدی درباره وضعیت طبقه کارگر فرانسه به عمل آورد. اما در عوض چه بسی تحقیقات درباره بحران های کشاورزی، مالی، صنعتی و سیاسی صورت گرفته است.

واقعیات ننگین استثمار سرمایه داری که تحقیق رسمی حکومت انگلستان آنها را برملا کرد (1)؛ نتایج قانونی ای که این افشاگری ها به بار آورد (محدود کردن قانونی ساعات کار روزانه به 10 ساعت، وضع قوانین درباره کار زنان و کودکان و غیره) وحشت بورژوازی فرانسه را از خطراتی که یک تحقیق بی طرفانه و سیستماتیک می تواند داشته باشد بیشتر کرد.

تا زمانی که بتوانیم حکومت جمهوری فرانسه را وادار کنیم تا به تقلید از حکومت پادشاهی انگلستان تحقیق بزرگی درباره واقعیات و تبهکاری های استثمار سرمایه داری انجام دهد، ما با وسایل ناچیزی که در اختیار داریم خواهیم کوشید تحقیقی را آغاز کنیم. امیدواریم که در این کار مورد پشتیبانی همه آن کارگران شهرها و روستاها قرار بگیریم که می فهمند تنها خودشان قادرند با احاطه کامل به موضوع، دردها و بدی هائی را که تحمل می کنند باز نمایند؛ که تنها آنها، و نه منجیان مقدر، می توانند با قدرت، سیه روزی ای را که استثمار سرمایه داری بر آنان تحمیل می کند درمان نمایند.

1

1. حرفه شما چیست؟
2. آیا کارگاهی که در آن کار می کنید متعلق به یک سرمایه دار است یا یک شرکت سهامی است؟

3. تعداد کارکنان را بگوئید.
4. سن و جنسیت آنها را ذکر کنید.
5. سن خردسال ترین کودکان (پسر و دختر) که می توانند استخدام شوند چقدر است؟
6. تعداد سرپرستان و دیگر حقوق بگیرانی که مزدبگیر معمولی نیستند چه اندازه است؟
7. آیا کارآموز وجود دارد؟ چه تعدادی؟
8. آیا علاوه بر کارگرانی که به طور عادی و دائمی استخدام شده اند کارگران فصلی هم وجود دارند؟
9. آیا بنگاه کارفرمای شما تنها یا اساساً برای مشتریان محلی، بازار داخلی عمومی یا برای صادرات کار می کند؟
10. آیا کارگاهی که در آن کار می کنید در روستاست یا در شهر؟
11. اگر کارگاه شما در روستا قرار دارد آیا فعالیت صنعتی تان برای گذران زندگی کافی است یا آن را با کار کشاورزی ترکیب می کنید؟
12. آیا کار شما با دست صورت می گیرد یا به کمک ماشین؟
13. جزئیات تقسیم کار در صنعت خود را بگوئید.
14. آیا از بخار برای نیروی محرک استفاده می شود؟
15. تعداد اتاق هائی که در آنها شاخه های مختلف صنعت مورد نظر انجام می شوند را بگوئید. تخصصی را که به خاطر آن استخدام شده اید شرح دهید؛ تنها جنبه های فنی را توضیح ندهید بلکه خستگی عضلانی و عصبی ناشی از آن و تأثیرات آن بر سلامت عمومی کارگران را نیز بیان کنید.
16. شرایط بهداشتی کارگاه را شرح دهید: ابعاد محل کار، محلی که برای هر کارگر تعیین شده است؛ تهویه، درجه حرارت، سفیدکاری دیوارها با آهک، محل استراحت، نظافت عمومی؛ سر و صدای ماشین ها، غبار فلزات، رطوبت و غیره.
17. آیا نظارت شهرداری یا دولتی در مورد شرایط بهداشتی کارگاه ها وجود دارد؟
18. آیا در صنعتی که بدان اشتغال دارید گازهای مضر که باعث بیماری های خاص کارگران شوند وجود دارد؟
19. آیا کارگاه مملو از ماشین است؟
20. آیا نیروی محرک، دستگاه های انتقال انرژی و ماشین ها برای پیشگیری از سوانح کار محافظت شده اند؟
21. سوانح کاری را که در تجربه شخصی شما رخ داده ذکر کنید.

22. اگر در معدن کار می کنید اقدامات پیشگیرانه ای را که کارفرمای شما در زمینه تهویه، جلوگیری از انفجار و دیگر رویدادهای خطرناک به عمل آورده ذکر کنید.
23. اگر در مؤسسه محصولات شیمیائی، کارخانه، کارگاه اشیای فلزی یا صنعت دیگری که خطرهای ویژه ای می تواند به بار آورد کار می کنید، اقدامات پیشگیرانه ای را که توسط کارفرمای شما به عمل آمده ذکر کنید.
24. وسایل روشنائی کارگاه شما چیست (گاز، نفت، غیره)؟
25. در صورت آتش سوزی آیا وسایل فرار کافی اند؟
26. در صورت وقوع سانحه آیا کارفرمای شما به لحاظ قانونی موظف به پرداخت غرامت به کارگر یا خانواده اوست؟
27. در غیر این صورت آیا هرگز به کسی که به هنگام کارکردن برای ثروتمند کردن او دچار حادثه بدی شده غرامت پرداخت کرده است؟
28. آیا سرویس پزشکی در کارگاه شما وجود دارد؟
29. اگر در خانه خود کار می کنید، وضعیت اتاق کار خود را توصیف کنید، آیا صرفاً از ابزار استفاده می کنید یا از ماشینی کوچک؟ آیا برای مشتریان خصوصی کار می کنید یا برای یک صاحب بنگاه؟ آیا مستقیماً با او طرف هستید یا از طریق یک واسطه؟

2

30. ساعات کار روزانه و شمار روزهای کار هفتگی تان را ذکر کنید.
31. شمار روزهای تعطیل در سال را بگوئید.
32. توقف های کار در روز کدام اند؟
33. صرف غذا در فواصل معین صورت می گیرد یا به شکل نامنظم؟ آیا غذا در خارج از کارگاه صرف می شود؟
34. آیا در ساعات صرف غذا کار انجام می گیرد؟
35. در صورت استفاده از قوه بخار، چه زمانی آن را راه می اندازند و چه زمانی قطع می کنند؟
36. آیا کار شبانه وجود دارد؟
37. ساعات کار کودکان و نوجوانان کمتر از 16 سال را ذکر کنید.
38. آیا گروه هائی از کودکان و نوجوانان وجود دارند که در طول ساعات کار جانشین یکدیگر شوند؟

39. آیا قوانین مربوط به کار کودکان توسط حکومت یا شهرداری ها صادر شده است؟ آیا کارفرمایان به آن گردن می نهند؟
40. آیا برای کودکان و نوجوانانی که در حرفه شما کار می کنند مدارسی وجود دارد؟ اگر آری، ساعات آن چیست؟ چه کسی آن را اداره می کند؟ چه چیزی در آنجا درس می دهند؟
41. در صورتی که کار شبانه روزی است، سیستم دست به دست شدن آن چگونه است؟
42. طولانی شدن ساعات کار در دوره تشدید فعالیت صنعتی معمولاً چه اندازه است؟
43. آیا ماشین ها توسط کارگرانی که به این منظور استخدام شده اند تمیز می شوند یا کارگرانی که روی آن کار می کنند به طور رایگان در زمان کار روزانه باید نظافت آنها را هم برعهده گیرند؟
44. مقررات و جریمه های مربوط به تأخیر کدام اند؟ روزانه کار کی آغاز می گردد و چه زمانی پس از صرف غذا از سر گرفته می شود؟
45. زمانی که صرف رفتن به سر کار و برگشتن از آن از دست می دهید چقدر است؟

3

46. قراردادهائی که با کارفرمای خود امضا می کنید کدام اند؟ آیا شما به طور روزانه، هفتگی، ماهانه و غیره استخدام شده اید؟
47. شرایط مقرر برای دادن استعفا از جانب کارگر و یا پایان دان به کار از جانب کارفرما کدام اند؟
48. در صورت فسخ قرارداد هنگامی که کارفرما مقصر باشد، کیفرش چیست؟
49. در صورت فسخ قرارداد هنگامی که کارگر مقصر باشد، کیفرش چیست؟
50. در صورت وجود کارآموز، مفاد قرارداد او چگونه است؟
51. کار شما منظم است یا نامنظم؟
52. آیا کار شما فصلی است یا در زمان های معمولی به صورت کمابیش منظم در طول سال تقسیم شده است؟ اگر کار شما فصلی است در فواصل بیکاری چگونه امرار معاش می کنید؟
53. آیا مزد شما براساس زمان کار است یا بر پایه قطعه کاری؟
54. اگر براساس زمان است آیا به صورت ساعتی است یا روزانه؟
55. آیا برای کار بیشتر مزد بیشتر وجود دارد؟ اضافه مزد چگونه است؟
56. اگر مزد شما براساس قطعه پرداخت می شود، چگونه آن را تعیین می کنند؟ اگر در صنعتی کار می کنید که در آن کار براساس وزن اندازه گیری می شود، مانند معادن، آیا کارفرمای شما یا مأموران او برای ربودن بخشی از کار شما دست به تقلب می زنند؟

57. اگر مزد شما براساس قطعه است، آیا متقلبانه به بهانه کیفیت از مزد شما کم می کنند؟
58. خواه مزد شما براساس قطعه باشد یا براساس زمان، چه زمانی مزد خود را دریافت می کنید؟ به عبارت دیگر چه مدت برای کارفرما نسیه کار می کنید؟ آیا پس از یک هفته کار مزد شما پرداخت می شود، یا پس از یک ماه و غیره؟
59. آیا توجه داشته اید که تأخیر در پرداخت مزد، شما را واداشته برای دریافت وام با بهره بالا به مون دو پی یه ته (2) رجوع کنید و اشیای مورد نیاز خود را گرو بگذارید؛ نزد دکان داران قرض بالا آورید و چون بدهکاری به قربانی آنها تبدیل شوید؟ آیا مواردی را می شناسید که کارگران به خاطر ورشکست شدن کارفرماها مزد خود را از دست داده اند؟
60. آیا مزد مستقیماً توسط کارفرما پرداخت می شود یا از طریق واسطه ها (مقاطع کاران و غیره)
61. اگر مردها را مقاطعه کار یا واسطه دیگری می پردازد، شرایط قرارداد شما چیست؟
62. میزان مزد پولی روزانه و هفتگی شما چیست؟
63. مزد زنان و کودکانی که با شما همکاری می کنند چقدر است؟
64. ماه گذشته بالاترین مزد روزانه در کارگاه شما چقدر بود؟
65. ماه گذشته بالاترین مزدی که براساس قطعه کاری پرداخت شد چقدر بود؟
66. مزد شما در همین مدت چقدر بود و اگر زن دارید مزد زن و فرزندان شما چقدر است؟
67. آیا مزد تماماً به پول پرداخت می شود یا به صورت دیگر؟
68. در صورتی که کارفرمایان در عین حال موجر شما است شرایط اجاره چیست؟ آیا اجاره را از مزد شما کم می کند؟
69. بهای اقلام ضروری ای که در زیر می آیند چیست:
- اجاره محل مسکونی؛ شرایط اجاره؛ تعداد اتاق های محل مسکونی، تعداد کسانی که در آن ساکن اند، تعمیرات، بیمه؛ خرید و نگهداری اشیای منقول، هزینه گرم کردن، روشنایی، و غیره.
  - غذا: نان، گوشت، سبزی ها، سیب زمینی و غیره؛ لبنیات، تخم مرغ، ماهی، کره، روغن، چربی خوک، شکر، نمک، ادویه، قهوه، ریشه کاسنی [شیکوره - چیکوری]، آجوه، شراب سیب، شراب، تنباکو [توتون] و غیره.
  - پوشاک: برای والدین و فرزندان، رختشویی، نظافت، حمام، صابون و غیره.
  - سایر هزینه ها: مکاتبه و ارسال نامه، هزینه وام از مؤسساتی که به تهی دستان وام می دهند، هزینه مدرسه کودکان، هزینه کارآموزی، خرید روزنامه، کتاب و غیره، هزینه کمک به

جمعیت های همیاری و صندوق اعتصاب، هزینه تشکیل ها، جمعیت های مقاومت [کارگری] و غیره.

• هزینه احتمالی انجام حرفه.

• مالیات ها.

70. بکوشید بودجه هفتگی و سالانه درآمد خود و خانواده خود و هزینه های هفتگی و سالانه تان را تنظیم کنید.

71. آیا در تجربه شخصی خود شاهد افزایش هزینه اشیای مورد نیاز زندگی مانند محل سکونت، غذا و غیره به نسبتی بیشتر از افزایش مزد بوده اید؟

72. تغییرات مزدی را که می شناسید ذکر کنید.

73. کاهش مزدها را در زمان رکود و بحران صنعتی ذکر کنید.

74. افزایش مزدها را در زمان به اصطلاح رونق ذکر کنید.

75. توقف های کار در اثر تغییرات مُد و ناشی از بحران های خاص و عمومی را ذکر کنید.

76. قیمت کالاهائی را که تولید می کنید یا خدماتی را که انجام می دهید با مزدی که برای کار خود دریافت می کنید مقایسه نمائید.

77. مواردی را که کارگران در اثر ورود ماشین ها یا بهبودهای دیگر از چرخه تولید خارج شده اند و شما می شناسید ذکر کنید.

78. با تکامل ماشین ها و بارآوری کار، شدت و زمان کار افزایش یافته اند یا کاهش؟

79. آیا هیچ افزایش مزدی در اثر پیشرفت تولید می شناسید؟

80. آیا هرگز کارگری را شناخته اید که توانسته باشد در سن 50 سالگی بازنشسته شود و از پولی که به عنوان مزدبگیر دریافت کرده به زندگی ادامه دهد؟

81. در حرفه شما یک کارگر که از نظر سلامت وضع متوسطی دارد چقدر می تواند به کار ادامه دهد؟

4

82. آیا جمعیت های مقاومت (3) در حرفه شما وجود دارد و چگونه اداره می شوند؟ اساسنامه و آئین نامه آنها را بفرستید.

83. در طول تجربه شما چند اعتصاب در حرفه تان رخ داده است؟

84. چه مدت طول کشیدند؟

85. آیا اعتصابات عمومی بوده اند یا بخشی؟
86. آیا موضوع آنها افزایش مزد بوده یا مقاومت در برابر کاهش مزد یا به طول زمان کار روزانه مربوط بوده اند یا انگیزه دیگری داشته اند؟
87. آن اعتصابات چه نتایجی داشته اند؟
88. درباره دادگاه های مربوط به روابط کارگر و کارفرما [پرودم] توضیح دهید.
89. آیا حرفه شما از اعتصابات کارگران حرفه های دیگر پشتیبانی کرده است؟
90. از مقررات و تنبیهاتی که کارفرمای شما برای حکمرانی بر کارگران برقرار کرده است سخن بگوئید.
91. آیا تشکل های کارفرمایی برای تحمیل کاهش مزد، افزایش کار، مهار اعتصابات و به طور کلی برای تحمیل اراده شان وجود دارد؟
92. آیا مواردی می شناسید که حکومت با سوء استفاده از نیروهای دولتی، آنها را به خدمت کارفرمایان و به ضد کارگران درآورده باشد؟
93. آیا مواردی می شناسید که حکومت برای حمایت از کارگران در مقابل تجاوزهای اربابان و تشکل های غیرقانونی آنها وارد عمل شده باشد؟
94. آیا حکومت، قوانین کار را در مورد کارفرمایان به اجرا درمی آورد؟ آیا بازرسان، کار خود را انجام می دهند؟
95. آیا در کارگاه شما یا در حرفه شما جمعیت های همیاری برای مواردی مانند سوانح کار، بیماری، مرگ، از کار افتادگی موقت، سالخوردگی و غیره وجود دارد؟ اساسنامه و آئین نامه آنها را بفرستید.
96. آیا ورود به این جمعیت ها اجباری است یا اختیاری؟ آیا منابع مالی منحصر در کنترل کارگران هستند؟
97. در صورتی که سهم پرداختی به جمعیت ها اجباری و زیر کنترل اربابان باشد آیا این سهم را از مزدها برداشت می کنند؟ آیا در صورتی که کارگر استعفا دهد یا از کار اخراج شود این برداشت ها به او بازپرداخت خواهند شد؟ آیا مواردی می شناسید که کارگران از به اصطلاح صندوق بازنشستگی ای که زیر کنترل کارفرمایان است اما سرمایه اش از محل سهم پرداختی کارگران تأمین می شود برخوردار شده باشند؟
98. آیا در حرفه شما شرکت های تعاونی وجود دارند؟ [در صورت وجود] چگونه مدیریت می شوند؟ آیا این شرکت ها مانند سرمایه داران کارگرانی از بیرون استخدام می کنند؟

99. آیا در حرفه شما کارگاه هائی وجود دارند که در آنها بخشی از پرداختی به کارگران به صورت مزد و بخش دیگر به شکل به اصطلاح مشارکت در سود بنگاه باشد؟ مبلغ دریافتی کارگران این گونه کارگاه ها را با دریافتی کارگران کارگاه هائی که مشارکت در سود در آنها وجود ندارد مقایسه کنید. تعهدات کارگرانی را که تحت این نظام پراختی زندگی می کنند ذکر کنید. آیا آنها می توانند اعتصاب کنند و غیره یا اینکه به آنها صرفاً اجازه داده می شود خدمتگزاران ساده اربابانشان باشند؟

100. شرایط عمومی جسمی، فکری، اخلاقی کارگران زن و مردی که در حرفه شما کار می کنند چگونه است؟

101. ملاحظات کلی.

یادداشت ها

(1) منظور نتایج کارهای کمیسیون پارلمانی انگلستان روی سیستم عرق ریزی [sweating system] است که نتایج ناخواسته ای داشت مانند سوق دادن جنبش سندیکائی [تریدیونیونیستی] انگلیس به نوع جدیدی از فعالیت سندیکائی، شکلی از سندیکالیسم انقلابی انگلیس. گزارش کمیسیون پارلمانی شرایط تحمیلی بر کارگران موقت و کارگران متخصص را افشا می کرد.

(2) منظور مؤسسه ای است که در مقابل گرو گرفتن وام می دادند. مؤسسه اعتباری شهرداری [در فرانسه] که وارث مون دو پی به ته است به نظر نمی رسد که امروزه از سوی طبقه کارگر استفاده شود. نظام بانکی جدید امروزه امکانات اعتباری دیگری از جمله حق برداشت از حساب بانکی بدون داشتن سپرده کافی را عرضه می کند.

(3) منظور نام عمومی ای است که در آن زمان به سندیکاها که غیر قانونی بودند اطلاق می شد. از سال 1792 تا 1884 قانون لاشاپلیه که تشکل کارگری را ممنوع می کرد در فرانسه برقرار بود. در سال 1884 قانون لاشاپلیه لغو و تشکیل سندیکا در فرانسه آزاد شد.

منبع ترجمه

کارل مارکس، پرسشنامه کارگری، ترجمه فرانسوی ماکسیمیلین روبل و لوئی اوار

www.aazarakhsh.org

azarakhshi@gmail.com

